

TERAPIE EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI INTEGRATĂ

TITULARIZARE

TEMATICA ȘTIINȚIFICĂ A DISCIPLINEI TERAPIE EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI INTEGRATĂ

I. Terapia educațională complexă și integrată – ramură a psihopedagogiei speciale.....	7
1. Psihopedagogia specială - statutul interdisciplinar și relațiile acesteia cu psihologia, pedagogia, sociologia și medicina.....	7
2. Cadrul conceptual și terminologia specifică psihopedagogiei speciale.....	8
3. Terapia educațională. Caracterul complex și integrator al terapiei educaționale.....	10
4. Valențele educaționale ale terapiilor.....	11
5. Munca în echipa multidisciplinară – element cheie în intervențiile psihopedagogice.....	12
6. Tipuri/module de activități educațional-terapeutice. Competențe specifice fiecărui tip de activitate.....	13
II. Etiologia specifică și clasificarea diferitelor tipuri de dizabilități.....	25
1. Cauzele diferitelor tipuri de dizabilități. Factori de risc și cauze ale dizabilităților în contextul dezvoltării.....	25
2. Clasificarea dizabilităților	32
3. Frecvența diferitelor tipuri de dizabilități.....	38
III. Factorii și etapele dezvoltării copiilor/tinerilor cu dizabilități.....	41
1. Factorii care condiționează dezvoltarea copilului/tânărului.....	41
2. Relația dintre factorii ereditari, factorii de mediu și factorii educaționali. Raportul specific dintre factorii ereditari, factorii de mediu și factorii educaționali în cazul copiilor/tinerilor cu dizabilități.....	42
IV. Evaluarea complexă a copiilor/elevilor cu cerințe educative speciale.....	45
1. Evaluarea psihopedagogică a copiilor/elevilor cu CES - proces continuu și complex (domeniile evaluării, scopul și metodologia evaluării).....	45
2. Evaluarea psihopedagogică pe domenii ale dezvoltării (cognitiv, psihomotric, socio-emoțional, comportament adaptativ).....	50
3. Evaluarea copiilor/elevilor cu CES în contextul intervenției educațional-recuperatorii și/sau a intervenției psihopedagogice.....	54
4. Fișa psihopedagogică - instrument de evaluare continuă și intervenție recuperatorie.....	57
V. Particularitățile dezvoltării psihofizice și sociale ale copiilor/elevilor cu dizabilități.....	58
1. Particularități cognitive, socioemoționale și adaptative. Trăsături de specificitate ale evoluției psihofizice a copiilor/elevilor cu dizabilități.....	58
2. Individualizarea comunicării pe tipuri de dizabilități. Sisteme de comunicare alternative și augmentative în contextul dizabilității.....	66
3. Structura și formele de manifestare a personalității copiilor/elevilor cu dizabilități. Particularități ale dezvoltării personalității copiilor/elevilor cu dizabilități.....	80
4. Consecințe ale manifestării deficienței în procesul de dezvoltare, adaptare, integrare socială a copiilor/elevilor.....	85
VI. Specificul activităților educațional-terapeutice în psihopedagogia specială.....	88
1. Stimularea cognitivă.....	88
a) Rolul activităților de stimulare și dezvoltare cognitivă în intervențiile psihopedagogice în educația specială a copiilor/elevilor cu CES.....	88

TERAPIE EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI INTEGRATĂ

TITULARIZARE

b) Conținutul activităților cognitive:	
• activități de organizare, consolidare, sistematizare, completare a faptelor informațiilor, abilităților și deprinderilor.....	89
• cunoașterea senzorială (cutanată, vizuală, gustativă, olfactivă, auditivă).....	89
• cunoașterea perceptivă (coordonare vizuo-motorie, percepția formă-fond, constanța percepției, poziția în spațiu, relațiile spațiale).....	98
• formarea și dezvoltarea conceptelor fundamentale de natură logico-matematică: sortarea, gruparea, asocierea, corespondența unu la unu, ordinea numerică, ș.a.....	98
• formarea și dezvoltarea proceselor și activităților psihice prin exerciții senzorio-motorii și perceptive.....	100
c) Importanța activităților cognitive în procesul de terapie educațională complexă și integrată. Elementele diferențiatoare față de activitatea de predare.....	102
2. Ludoterapia.....	105
a) Ludoterapia în cadrul acțiunii de terapie complexă recuperatorie integrată.....	105
b) Jocul ca proces de învățare și de recuperare în cadrul acțiunii de terapie educațională recuperatorie integrată.....	105
c) Modalități de realizare a jocului. Valențe educative ale jocului.....	107
d) Jocuri didactice și activități de loisir realizate cu copiii/elevii cu CES în activitatea de învățare și în terapia educațională integrată.....	112
3. Terapia ocupațională.....	113
a) Terapia ocupațională. Rolul și funcțiile terapiei ocupaționale.....	113
b) Desfășurarea procesului de terapie ocupațională. Tipuri și forme de organizare a terapiei ocupaționale.....	114
c) Conținutul și valențele educațional-terapeutice ale activităților de terapie ocupațională.....	115
d) Structura psihomotricității. Obiective educațional-terapeutice ale psihomotricității și instrumente de evaluare.....	116
e) Conținut, obiective și modalități de evaluare a activităților de abilitare anuală.....	120
f) Metodologia terapiei educaționale a psihomotricității.....	124
g) Corelarea conținuturilor din sfera abilitării manuale cu formarea și consolidarea componentelor de profesionalizare.....	128
4. Formarea autonomiei personale și sociale.....	131
a) Autonomia personală și socială și integrarea în comunitate. Integrarea socială.....	131
b) Obiective și structuri de activități educațional-terapeutice	133
c) Structura programului general de autonomie personală și socială. Metodologia pentru formarea și dezvoltarea comportamentelor de autonomie personală și socială:.....	134
• formarea comportamentelor de autoservire, igienă personală, securitate, deplasare.....	136
• formarea comportamentului social: competențe sociale, deplasare, mobilitate în comunitate, utilizarea resurselor comunității.....	136
VII. Psihopedagogia integrării/incluziunii elevilor cu CES în școala de masă.....	138
1. Obiectul de studiu al psihopedagogiei integrării.....	138
2. Delimitări conceptuale din literatura de specialitate (integrare, normalizare, incluziune, diferențiere, școală incluzivă, adaptări curriculare, curriculum diferențiat, curriculum adaptat etc.).....	139
3. Modele și forme de integrare școlară a elevilor cu CES.....	140
4. Avantaje și limite ale integrării școlare.....	142
5. Principiile educației integrate/incluzive.....	146
6. Modalități de suport psihopedagogic a integrării/incluziunii copiilor/tinerilor cu CES în învățământul de masă prin: depistare precoce, intervenție timpurie, educație preșcolară, debut școlar în școala de masă, trasee educaționale compatibile cu tipul și gradul de deficiență etc.	

TERAPIE EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI INTEGRATĂ

TITULARIZARE

Rolul cadrului didactic itinerant și de sprijin în procesul educațional.....	148
7. Soluții privind integrarea școlară a elevilor cu dizabilități.....	154
8. Avantaje și limite ale integrării școlare.....	165
9. Școala incluzivă – caracteristici și obiective.....	165

TEMATICA PENTRU METODICA DISCIPLINEI TERAPIE EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI INTEGRATĂ

I. Specificul metodicii psihopedagogiei speciale.....	168
1. Obiectul de studiu și scopul metodicii psihopedagogiei speciale.....	168
2. Structura învățământului special, scopul și obiectivele procesului de învățământ pentru elevii cu dizabilități.....	169
3. Caracterul terapeutic-compensator și recuperator al programelor de terapie educațională complexă și integrată	170
4. Valențele formative ale activităților de terapie cognitivă, ludoterapie, terapie psihomotrică, terapie ocupațională și autonomie personală.....	171
5. Specificul aplicării sistemului de principii didactice generale. Importanța aplicării principiilor specifice învățământului pentru elevii cu dizabilități.....	173
6. Variabile ale procesului de învățământ și relația dintre ele (cunoștințe, abilități, deprinderi, aptitudini, competențe).....	175
II. Elemente de curriculum.....	180
1. Conceptul de "curriculum". Practici noi în organizarea curriculumului: interdisciplinaritate, modularitate, curriculum diferențiat și adaptat.....	180
2. Componentele curriculumului național: planuri-cadru (trunchi comun, curriculum diferențiat, curriculum la decizia școlii), programe școlare. Manuale școlare, auxiliare didactice. Alți termeni de referință ai curriculumului național: arii curriculare, discipline, module, standarde curriculare.....	183
3. Specificul curriculumului pentru învățământul special și special integrat pentru diferite tipuri și grade de dizabilitate: diferențiere/individualizare curriculară, centrare pe formarea de competențe/cunoștințe operative/deprinderi de viață, orientare terapeutic-compensatorie.....	188
4. Operaționalizarea obiectivelor terapiei cognitive, terapiei ocupaționale, ludoterapiei, terapiei psihomotrice și formării autonomiei personale și sociale. Stabilirea de obiective diferențiate și individualizate în contextul activităților de terapie pentru elevii cu dizabilități. Negocierea și stabilirea de comun acord a obiectivelor intervenției de către echipa multidisciplinară în parteneriat cu familia.....	190
III. Proiectarea, organizarea și desfășurarea activității didactice în învățământul pentru elevii cu dizabilități.....	194
1. Specificul proiectării activității didactice pentru elevii cu dizabilități, bazate pe diferențiere și individualizare: planificare calendaristică, proiectarea unității de învățare, proiecte de activități didactice (pentru activitățile de terapie educațională), proiectarea de activități transdisciplinare pe teme, programe de terapie, planuri de intervenție personalizate. Rolul și funcționarea echipei multidisciplinare.....	194
2. Structuri de activitate și strategii educațional-terapeutice utilizate în terapia cognitivă, ludoterapie, terapie ocupațională, terapia psihomotrică, formarea autonomiei personale și sociale.....	201
3. Specificul formării: deprinderilor practice la elevii cu dizabilități, a deprinderilor de autonomie personală și socială; formarea și dezvoltarea structurilor psihomotrice, a proceselor și funcțiilor psihice prin activități senzorio-motorii, perceptivă, jocuri și activități practice	

TERAPIE EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI INTEGRATĂ

TITULARIZARE

aplicative; tehnici de formare a comportamentelor adecvate în diferite contexte sociale, a unor deprinderi de relaționare în grupul de copii/elevi; formarea deprinderilor de muncă și viață la copiii/elevii cu CES etc.....	206
4. Forme de organizare a activității didactice în învățământul special și special integrat. Forme de activitate diferențiată și individualizată: învățare pe grupe de nivel (multi-level learning), învățare individualizată, lucrul în echipă al cadrelor didactice (team-teaching), parteneriat în predare-învățare etc.....	208
5. Mijloacele de învățământ și integrarea lor în procesul de predare-învățare-evaluare orientat terapeutic-compensator, pentru elevii cu dizabilități.....	211
- Tipuri de mijloace de învățământ și caracteristicile lor.....	211
- Particularități ale utilizării mijloacelor de învățământ în educația specială: importanța mijloacelor concret-intuitive la elevii cu dizabilități mintale; utilizarea mijloacelor moderne audio-vizuale și informatice; utilizarea de softuri educaționale; rolul mijloacelor surdo-tehnice (individuale, colective, portabile, fixe, mecanice, electrice, electronice) și descrierea lor în funcție de analizator (auditive, vizuale, vibrotactile, electrostimulatoare, combinate); mijloace tehnice de instruire pentru elevii slab-văzători și nevăzători; rolul tehnologiilor de acces în procesul de învățare și comunicare.....	212
6. Specificul relației copil/elev-cadru didactic în contextul activităților de grup și individuale. Tipuri de relații specifice educației speciale.....	219
IV. Strategii didactice specifice psihopedagogiei speciale.....	223
1. Specificul utilizării metodelor didactice tradiționale și moderne în activitățile de terapie educațională complexă și integrată: clasificare, definiție, evidențierea avantajelor și limitelor în funcție de specificul dizabilității și al activității. Caracterul practic-aplicativ și terapeutic-recuperator al activităților de terapie educațională.....	223
2. Aplicarea metodelor didactice moderne, activ-participative, în activitățile școlare desfășurate cu elevii cu diferite tipuri de dizabilități: caracteristici, avantaje și limite. Învățarea prin cooperare.....	229
3. Metode, procedee și tehnici specifice psihopedagogiei speciale:.....	232
- în activitatea educativ-terapeutică cu elevii cu dizabilități mintale: metoda imitației, modelării, fragmentării operațiilor în secvențe mici și înlănțuirea lor, metode specifice de structurare și organizare spațio-temporală, metode de terapie comportamentală, Applied Behavior Analysis [ABA], Give me 5, Picture Exchange Communication System [PECS], Early Start Denver Model [ESDM], Parent-mediated Communication-focused Treatment [PACT], Learning Experiences – an Alternative Program for Preschoolers and Parents [LEAP], Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children [TEACCH], Responsive Education and Prelinguistic Milieu Training [RPMT]), Scenariile sociale (C. Gray).....	232
- în activitatea educativ-terapeutică cu elevii cu dizabilități auditive: metodologia specifică demutizării (metoda orală, metoda gestuală, sistemul dactil, metoda grafică, comunicarea totală), metode specific ortofonice, metodologia labiolecturii etc.....	242
- în activitatea educativ-terapeutică cu elevii cu dizabilități vizuale: metode, procedee și tehnici de stimulare și educație vizuală a resturilor de vedere, metode de educare a tactil-kinesteziei, orientării spațiale și a deplasării la nevăzători etc.....	246
- metodele și procedeele specific logopedice: demonstrația articulară, modelarea, exercițiul articular, fonatoriu, comparația ortofonică, sonoră și grafică, metoda "mecanică", derivarea sunetelor, comunicarea augmentativă și alternativă etc.....	251
- modele de programe terapeutice complexe pentru diferite tipuri de dizabilități.....	263
4. Metodica predării-învățării citit-scrisului și calculului aritmetic.....	266
- Formarea și consolidarea deprinderilor de citit-scris la diferite categorii de elevi cu dizabilități. Formarea structurilor perceptiv-motrice de bază (schemă corporală, coordonare oculo-manuală, structuri perceptiv-motrice de formă, mărime, culoare, spațiale și temporale), pregrafia și prelexia – faze premergătoare ale însușirii citit-scrisului.....	266
- Etapele însușirii citit-scrisului: perioada preabecedară, abecedară și	

TERAPIE EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI INTEGRATĂ

TITULARIZARE

postabecedară la copilul cu dizabilități. Utilizarea metodei fonetico-analitico-sintetice, a metodei globale, în activitatea de învățare a citit-scrisului.....	276
- Metodologia predării-învățării cunoștințelor elementare de limba română la elevii cu diferite tipuri de dizabilități.....	279
• Metodologia învățării citit-scrisului în Braille.....	282
• Particularități ale învățării citit-scrisului în cazul copiilor cu dizabilități auditive.....	283
• Specificul învățării citit-scrisului la elevii cu dizabilități multiple (surdo-cecitate, paralizii cerebrale, autism etc).....	284
- Specificul formării competenței de calcul aritmetic la copilul cu dizabilități. abilități de pre-calcul. Formarea conceptului de număr natural. Numerația. Operații cu numere naturale. Utilizarea practică a unităților de măsură. Metodica rezolvării problemelor în cazul elevilor cu diferite tipuri de dizabilități.....	288
V. Elemente de evaluare educațională.....	299
1. Strategii de evaluare a rezultatelor procesului educativ-terapeutic și a progresului școlar al elevilor cu dizabilități.....	299
2. Funcțiile și formele (tipurile) evaluării și integrarea acestora în procesul educativ-terapeutic desfășurat cu elevii cu dizabilități. Importanța evaluării continue (formativă) în activitățile de învățare și terapie cu elevii cu dizabilități. Formarea capacității de autoevaluare la elevi.....	300
3. Metode de evaluare: tradiționale și moderne. Specificul utilizării lor la diferite categorii de elevi cu dizabilități (caiete de observații, fișe de evaluare, scale de progres, scale de evaluare a comportamentelor, rapoarte de evaluare descriptive, portofoliu personal). Modalități de elaborare a probelor de evaluare și a itemilor.....	301
4. Tipologia itemilor (definiție, clasificări, caracteristici, reguli de proiectare, modalități de evaluare și de notare, avantaje și dezavantaje/limite în proiectare și în utilizare).....	307
5. Aprecierea rezultatelor școlare. Tehnici de notare și oportunitatea utilizării lor în cazul diferitelor categorii de elevi cu dizabilități (prin raportare la curriculum/descriptori de performanță, la standardele unui grup de referință, la individ).....	312
6. Sisteme de notare (cifrică și cu calificative), bazate pe descriptori de performanță, utilizate în învățământul special. Factori perturbatori în apreciere și notare.....	314
7. Elemente de deontologie în procesul de evaluare. Calitățile evaluatorului.....	315
VI. Informatizarea și învățarea multimedia.....	317
1. Tehnicile informaționale computerizate, instruirea asistată de calculator și învățarea multimedia.....	317
2. Eficientizarea utilizării tehnologiei informației și comunicării în desfășurarea activității didactice în învățământul pentru elevii cu dizabilități.....	321
BIBLIOGRAFIE.....	326
ANEXE	328